

Stylistika

Funkční styly češtiny

Jakýkoli text, který dáváme dohromady, tvoříme proto, že má splnit nějakou **funkci**. A je úplně jedno, jestli se jedná o esemesku kamarádovi či kamarádce (ta má funkci dorozumívací/sdělovací), nebo o výklad, jehož hlavní funkcí je naučit/vzdělat. Můžete namítnout: i výklad nám něco sděluje. Ano, to je pravda, ale... Každý funkční styl má svou funkci **hlavní (konstituující)**, na jejímž základě vznikl. A zároveň je všem stylům společná funkce **sdělovací**. Podle konstituující funkce rozlišujeme v češtině pět, respektive šest funkčních stylů.

Zatímco pro pět z nich je typická psaná forma, u **stylu řečnického (rétorického)** je primární podoba mluvená. Jeho hlavní funkcí je propagovat a šířit myšlenky a názory. Proto je velmi často závislý na textech ostatních funkčních stylů. V rámci rétoriky vznikají hlavně *veřejné projevy, přednášky a rozhovory*. Nutnou podmínkou je jeho spisovnost a nedílnou součástí jsou tzv. neverbální (*mimika, gestikulace*) a mimojazykové (*hlasitost řeči, tempo* aj.) prostředky.

Základním funkčním stylem, který využíváme dennodenně, je **styl prostě sdělovací**. Slouží nám k běžnému dorozumívání (mluvenému i psanému). Využívá celou šíři slovní zásoby češtiny (tzn. i slova nespisovná), například během *telefonování, e-mailování, esemeskování* nebo *rozhovoru s kamarády*. Hlavním útvarem býval *osobní dopis*, který v současnosti upadá v konkurenci moderních technologií.

Naučná funkce je konstituující pro funkční **styl odborný**. I s ním se setkáváme poměrně často (*učebnice, odborné tematické časopisy* aj.). Není mu ale vždy úplně jednoduché porozumět – proč? Objevují se v něm **termíny** (slova od-

ČESKÝ JAZYK
9. TŘÍDA

borná) a musí být přísně spisovný. Právě míra odbornosti je jedním z kritérií, na jejichž základě se odborný styl dělí na tři „podstyly“: **populárně-naučný** (*popularizační časopisy*), **učebnicový** (*výklad*) a **vědecký** (*diplomová práce*).

V tuto chvíli držíte v ruce vydání Lidových novin. Text, který čtete, je odborného stylu, ale noviny jako celek patří do **stylu publicistického**. Jeho hlavní funkcí je **funkce přesvědčovací** (persvazivní), ale má i funkci naučnou a zábavní. V jeho psané i mluvené (televize, rozhlas) podobě se setkáte se slovy spisovnými a hovorovými. Jeho znakem by měla být mj. objektivita a aktuálnost. Realizuje se především ve *zprávách, komentářích a reportážích, fejetonech a glosách*.

Konstituující funkcí **administrativního stylu** je **funkce řídicí**. I on je přísně spisovný (bez citově zabarvených slov), ale oproti ostatním stylům je výrazně schematický, heslovitý a jednoznačný. Že jste se s ním ještě nesetkali? Chyba lávky! Patří sem všechny *objednávky, žádosti, smlouvy*, ale také *vysvědčení* nebo třeba *životopis* (v současnosti převažuje *strukturovaný*).

Přijdete na to, který typ textů jsme zatím opomněli? Ano, **umělecký**. Texty náležející k **uměleckému stylu** tvoří velmi početnou skupinu a mají hlavně **estetickou/uměleckou funkci**. Jsou chápány jako subjektivní vyjádření autora k tomu, co zvolil za téma. Bývají jazykově velmi bohaté, ba obrazné. Spadají sem všechny literární druhy – *lyrika, epika i drama*. Ale o tom někdy příště...